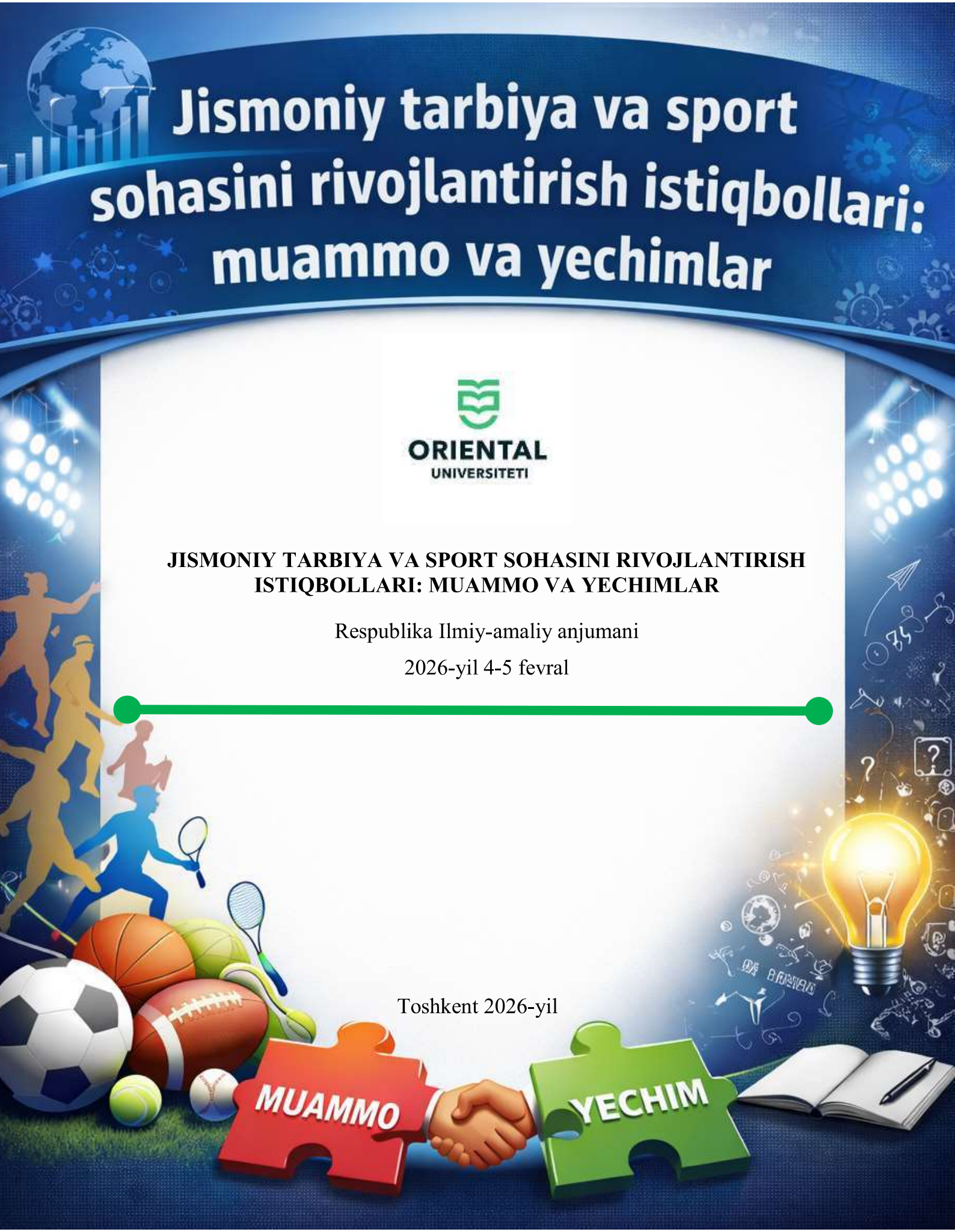

JISMONIY TARBIYA VA SPORT SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR

Respublika Ilmiy-amaliy anjumani

2026-yil 4-5 fevral

Toshkent 2026-yil

III-YO‘NALISH
BO‘LAJAK PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA O‘QITUVCHILARIDA KASBIY KOMPETENSIYALARNI OSHIRISHNING DOLZARB MASALALARI

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI KASBIY KOMPITENSIYALARINI SHAKILLANGANLIK DARAJASINI BAHOLASH METODIKASI

Bayjonov Furqat Baxramovich
Oriental universiteti dotsenti., p.f.f.d
Abdullayeva Dilrabo Shavkatovna
Oriental universiteti 1-boshqich magistranti

Annatatsiya: Mazkur maqolada o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllanganlik darajasini baholash masalalari ilmiy-nazariy va metodik jihatdan tahlil qilinadi. Ta’lim tizimida pedagog kadrlarning kasbiy salohiyatini oshirish, ularning pedagogik mahoratini rivojlantirish hamda ta’lim sifatini ta’minlashda kasbiy kompetensiyalar muhim omil hisoblanadi. Maqolada kasbiy kompetensiya tushunchasining mazmuni, o‘qituvchilar kasbiy kompetensiyalarining asosiy turlari hamda ularni baholashga doir samarali metodika va mezonlar yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: kasbiy kompetensiya, pedagogik mahorat, baholash mezonlari, metodika, ta’lim sifati, o‘qituvchi kompetensiyasi.

KIRISH

Bugungi kunda ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi va kompetensiyalariga qo‘yiladigan talablarni tubdan o‘zgartirmoqda. Ta’lim sifatini oshirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash hamda o‘quvchilarning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirishda pedagog shaxsining kasbiy mahorati hal qiluvchi omil hisoblanadi. Zamonaviy pedagog nafaqat o‘z fanini chuqur va puxta bilishi, balki pedagogik texnologiyalarni samarali qo‘llay olishi, innovatsion yondashuvlarga ega bo‘lishi, axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalana olishi hamda ta’lim jarayonini o‘quvchilarning individual imkoniyat va ehtiyojlarini inobatga olgan holda tashkil eta olishi lozim.

Shuningdek, bugungi o‘qituvchidan doimiy ravishda o‘z ustida ishlash, kasbiy faoliyatini tahlil qilish va yangiliklarga moslashish talab etiladi. Shu nuqtayi nazardan, o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllanganlik darajasini aniqlash, ularni baholash va rivojlantirish mexanizmlarini ishlab chiqish ta’lim tizimi oldida turgan dolzarb ilmiy-amaliy vazifalardan biridir. Kasbiy kompetensiyalarni obyektiv baholash pedagog kadrlarning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, ularning kasbiy rivojlanish yo‘nalishlarini belgilash hamda ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Kasbiy kompetensiya muammosi pedagogika va ta’lim nazariyasida yetakchi yo‘nalishlardan biri sifatida ko‘plab olimlar tomonidan o‘rganilgan. Jumladan, N.V.Kuzmina pedagog faoliyatining samaradorligini uning kasbiy kompetensiyalari bilan bevosita bog‘liq holda talqin etib, kompetensiyani pedagogning kasbiy tayyorgarlik darajasini belgilovchi asosiy mezon sifatida e’tirof etadi. A.K.Markova o‘qituvchining kasbiy kompetensiyasini kasbiy bilimlar, pedagogik tafakkur, muloqot madaniyati va shaxsiy fazilatlar birligi sifatida izohlaydi.

Shuningdek, V.A.Slastyonin va I.F.Isaev tadqiqotlarida pedagogning kasbiy kompetensiyasi uning kasbiy faoliyatga tayyorligi, pedagogik vazifalarni mustaqil va ijodiy hal eta olish qobiliyati bilan bog‘lab ko‘rsatilgan. Mahalliy olimlar tadqiqotlarida ham o‘qituvchining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish ta’lim sifatini oshirishning muhim omili sifatida qaraladi. Ularning fikricha, kompetensiyaviy yondashuv ta’lim jarayonini natijaga yo‘naltirilgan holda tashkil etish imkonini beradi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini baholash masalasi kompleks yondashuvni talab etadi. Baholash jarayonida pedagogning nazariy bilimlari bilan bir qatorda, uning amaliy faoliyati, innovatsion faolligi va refleksiv ko‘nikmalari ham inobatga olinishi lozim.

Kasbiy kompetensiya turlari

O‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalari quyidagi asosiy turlarga ajratiladi:

Kasbiy-pedagogik kompetensiya – fan bo‘yicha bilimlar, pedagogik jarayonni rejalashtirish va tashkil etish qobiliyati.

Metodik kompetensiya – ta’lim metodlari va texnologiyalarini samarali qo‘llash, darslarni innovatsion asosda olib borish.

Kommunikativ kompetensiya – o‘quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot o‘rnatish.

Axborot-kommunikatsion kompetensiya – zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish ko‘nikmalari.

Shaxsiy va refleksiv kompetensiya – o‘z faoliyatini tahlil qilish, o‘z ustida ishlash va kasbiy rivojlanishga intilish.

Kasbiy kompetensiyani baholash metodikasi

O‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini baholash quyidagi metodlar asosida amalga oshiriladi:

test va so‘rovnomalar;

dars jarayonini kuzatish va tahlil qilish;

portfolioni baholash;

o‘z-o‘zini baholash va refleksiya;

ekspert baholash.

Baholash mezonlari sifatida bilim darajasi, metodik mahorat, innovatsion yondashuv, muloqot madaniyati va kasbiy faollik ko‘rsatkichlari olinadi. Baholash natijalari o‘qituvchining kasbiy rivojlanish strategiyasini belgilashda muhim ahamiyatga ega.

TAHLIL VA NATIJALAR

O‘tkazilgan tahlil natijalariga ko‘ra, o‘qituvchilarning aksariyat qismida kasbiy-pedagogik va metodik kompetensiyalar o‘rta darajada shakllanganligi aniqlandi. Bu holat pedagoglarning fan bo‘yicha yetarli bilimga ega ekanligi, biroq zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llashda ayrim qiyinchiliklarga duch kelayotganligini ko‘rsatadi.

Tahlil jarayonida kommunikativ kompetensiya ko‘rsatkichlari nisbatan yuqori darajada ekani kuzatildi. O‘qituvchilarning o‘quvchilar va hamkasblar bilan samarali muloqot o‘rnatish ko‘nikmalari shakllangan bo‘lsa-da, axborot-kommunikatsion kompetensiya darajasi ayrim pedagoglarda past natijalarni ko‘rsatdi. Bu esa raqamli texnologiyalarni qo‘llash bo‘yicha qo‘shimcha metodik yordam zarurligini anglatadi.

Shuningdek, shaxsiy va refleksiv kompetensiyalar tahlili o‘qituvchilarning o‘z kasbiy faoliyatini baholash va tahlil qilishga bo‘lgan intilishi yetarli darajada shakllanayotganini ko‘rsatdi. Umuman olganda, tahlil natijalari kasbiy kompetensiyalarni tizimli ravishda rivojlantirish, malaka oshirish kurslari va amaliy seminarlar orqali pedagoglarning kasbiy salohiyatini yanada mustahkamlash zarurligini tasdiqlaydi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini baholash ta’lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Samarali baholash metodikasi pedagoglarning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, ularning kasbiy rivojlanishini rejalashtirish hamda ta’lim jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlaar ro‘yxati

1. Ibodova S. Bo‘lajak o‘qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish va takomillashtirish yo‘llari – maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish strategiyalari, pedagogik innovatsiyalar, kompetensiyaga asoslangan ta’lim metodlari tahlil qilingan.

2. Jaloliddinova M. Bo‘lajak tarbiyachilarning kasbiy transversal kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik xususiyatlari – bu ilmiy maqola bo‘lajak tarbiyachilarning kommunikativ, tanqidiy fikrlash va innovatsion texnologiyalar bo‘yicha kompetensiyalarini shakllantirish metodlarini o‘rganadi.

3. Latipova M.S. A Model for Developing the Professional Competence of Future Pedagogy Teachers – Tashkent University of Social Innovations olimi bo‘lajak

pedagoglar uchun profesional kompetensiyalarni shakllantirish modeli va uning samaradorligini tadqiq etadi.

4. Kuliyeva S.H. The Importance of Professional Pedagogical Competence in the Training of Future Technology Teachers – Buxoro davlat universiteti ilmiy xodimi bo‘lajak o‘qituvchilarda professional pedagogik kompetensiyaning ahamiyatini yoritadi.

5. Hojikarimova G. Bo‘lajak texnologik ta’lim o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishni takomillashtirish – maqolada innovatsion yondashuvlar va pedagogik dizayn asosida kompetensiyalarning shakllanishi tahlil qilingan.

PEDAGOGIK MAHORAT FANIDA YOSH TAEKVONDOCHILARNI MAXSUS JISMONIY TAYYORGARLIGINI OSHIRISH USLUBIYATI

Quchqarova Nargiza Mamajanovna
Oriental universitet p.f.d (DSc)
Mamatkarimova Sayyoraxon Ilxomjon qizi
“Pedagogika” 1-bosqich magistranti
sayyoramamatkarimova02@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagogik mahorat fanida yosh taekvondochilarning maxsus jismoniy tayyorgarligini oshirish uslublari o‘rganildi. Tadqiqot dolzarbligi sportchilar tezkorligi, chidamliligi, kuchi va texnik ko‘nikmalarini samarali rivojlantirishga bog‘liq. Nazariy tahlil, kuzatish, taqqoslash va eksperimental metodlardan foydalangan holda, tizimli va individual yondashuv asosida mashg‘ulotlar samaradorligi tasdiqlandi.

Kalit so‘zlar: Pedagogik mahorat, taekvondo, jismoniy tayyorgarlik, yosh sportchilar, tezkorlik, chidamlilik, kuch, texnik ko‘nikmalar.

KIRISH

Taekvondo – bu tezkorlik, chidamlilik, kuch va texnik aniqlikni talab qiluvchi jangovar sport turi bo‘lib, uning muvaffaqiyati sportchining maxsus jismoniy tayyorgarligi darajasiga bevosita bog‘liq. Yosh taekvondochilarni tayyorlash jarayoni nafaqat ularning sportdagi natijalari, balki sog‘lom rivojlanishi, ruhiy bardoshliligi va

L.A.Po‘latov., I.A.Adhamov - Taekvondochilarning oyoq zarbalar texnikasini maxsus mashqlar orqali rivojlantirish	157
R.O.Xursanova., N.N.Olimjonova - 3-5 yoshli qizlarning egiluvchanlik qobiliyatini rivojlantirish orqali sport turlariga tayyorlash	163
B.Sh.Nurbayev., F.S.Hasanov - Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining jismoniy sifatlarini rivojlantirish	168
M.R.Mo‘ydinov., R.N.Rustamaliyeva - Jismoniy tarbiya darslarida basketbolga xos mashqlar asosida o‘quvchilarning tezkorlik sifatini rivojlantirish	171
Q.A.Umarov., M.N.Nosirov - Kikboksingchilarning umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarligini takomillashtirish	174
L.A.Po‘latov., A.O.Xamidov - 15–17 yoshli kurashchilarda tezkor-kuch sifatlarini rivojlantirish	181
R.O.Xursanova., S.T.Nasrullayeva - Kross yuguruvchilarning chidamlilik qobiliyatini turli vositalar orqali rivojlantirish	185
Q.A.Umarov., J.A.O‘ktamov - 12–13 yoshll bokschilarda kuch sifatini rivojlantirish	189
U.A.Eshmanova., Sh.J.Abdulaxadov - Yosh bokschilarda tezkorlikni rivojlantirish usullari	193
R.O.Xursanova., S.T.Nasrullayeva - Jismoniy tarbiya darslarida badiiy gimnastika elementlaridan foydalanish orqali o‘quvchilarning egiluvchanlik sifatini rivojlantirish	197
A.A.Atanazarov., J.D.Dilshodbekov - 12–14 yoshdagi dzyudochilarda taktik tayyorgarlikni shakllantirishning asosiy yo‘nalishlari	204
III-YO‘NALISH BO‘LAJAK PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA O‘QITUVCHILARIDA KASBIY KOMPETENSIYALARNI OSHIRISHNING DOLZARB MASALALARI	
F.B.Bayjonov., D.Sh.Abdullayeva – Bo‘lajak o‘qituvchilarni kasbiy kompitensiyalarini shakillanganlik darajasini baholash metodikasi	**209**
N.M.Quchqarova., S.I.Mamatkarimova - Pedagogik mahorat fanida yosh taekvondochilarni maxsus jismoniy tayyorgarligini oshirish uslubiyati	213
M.B.Ongarov., Z.Z.Rixsiyeva - O‘qituvchi faoliyati, muloqoti va shaxsiga qo‘yilgan pedagogik va psixologik talablar	216
B.B.Davidov., A.Anvarov - Talabalarda shaxsiy sifatlarni rivojlantirishda para taekvondochilarning pedagogik-psixologik xususiyatlari	220
O.R.Quyliyeva., K.N.Xo‘janova., Sh.M.Mirsadikova - Muammoli bolalar bilan ishlashda psixologik yondashuv	223
F.I.Xatamova., Z.X.Nosirova - Bo‘lajak pedagog-psixologlarda tolerantlik darajasi va oilaviy muhit o‘rtasidagi bog‘liqlik	228
U.B.Mamanazarov., S.X.Shavkatov - O‘smirlik davrida axloqiy shakllanish jarayoniga ijtimoiy tarmoq ta’sirining psixologik jihatlari	233